

František Ladislav Čelakovský

český básník a vědec

* 7. 3. 1799 Strakonice, + 5. 8. 1852 Praha

Čeští obrozenci v čele s Jungmannem usilovali v prvních desetiletích 19. století o vytvoření náročné české poezie. Zdrojem jejich tvorby byly jednak cizí vzory, jednak národní písně, které považovali za ukryté poklady nové umělé poezie "čekající na pravého básníka, který by je vzkřísil". Tímto básníkem se stal F. L. Čelakovský, zejména svými Ohlasy písní ruských (1829) a Ohlasy písní českých (1839). Čelakovský nejlépe naplnil představu tzv. preromantické školy a stanul vedle J. Kollára jako "první současný básník český" (J. Vlček).

Kromě původní básnické tvorby přeložil Čelakovský do češtiny mnoho významných děl cizích autorů (Herder, Goethe, Scott, Puškin aj.), psal satiru v próze (Literatura krkonošská 1824, Patrné dopisy nepatrných osob 1830) i epigramy a působil též jako literární kritik. Byl také novinářem, filologem, pedagogem, sběratelem a vydavatelem lidových písní, přísloví a pořekadel (Slovanské národní písně 1822-27, Mudrosloví národa slovanského 1852). Díky své píli a houževnatosti zanechal po sobě dílo, které vzbuzuje obdiv a úctu. Ovlivnil jím - ať v tvorbě či v činnosti sběratelské - nejen řadu současníků (Josef Jaroslav Langer, František Sušil), ale především následující generace.

F. L. Čelakovský byl synem strakonického tesaře a do škol ho přivedla představa rodičů, že jejich syn bude knězem. Gymnazijní studium absolvoval v Budějovicích a Písku, filosofii studoval v Praze, Budějovicích, Linci a poslední ročník od října 1820 opět v Praze, kde žil až do roku 1842.

Čelakovský přímo zbožňoval Jungmanna a byl nesmírně šťastný, že se s ním může stýkat a těšit se jeho přízni. Svět viděl očima Jungmanna a ve všech literárních i osobních sporech stál vždy na jeho straně. V průběhu dvacátých let se sám stal jednou z ústředních postav českého kulturního života a silně ovlivňoval činnost a tvorbu mnohých literátů, především svých přátel Josefa V. Kamarýta a J. K. Chmelenského. Podle svědectví současníků byl mladý Čelakovský usměvavý člověk, který měl štěstí u děvčat, v hloubi duše dobrý, ale prudký a prchlivý, se silným sklonem k ironii. Proto se dostával do častých sporů.

Literární činnost, která od počátku 20. let tvořila hlavní náplň Čelakovského života, mu nezajišťovala nezbytné životní prostředky. Proto téměř sedm let pracoval jako vychovatel dvou synů soudního rady M. Ledvinky. V roce 1829 se stal korektorem a podredaktorem Časopisu pro katolické duchovenstvo. I když práci v časopise doplňovala jeho rozsáhlá překladatelská a další literární činnost, prostředků k životu bylo stále málo. Snažil se proto získat místo profesora katedry slovanských jazyků či knihovníka v Rusku, avšak bez úspěchu. Zlepšení přineslo kavalírské mecenášství knížete Rudolfa Kinského, který na přimluvu Palackého poskytoval Čelakovskému roční penzi 600 zlatých. Od počátku roku 1834 se stal redaktorem úředních Pražských novin. Jeho zásluhou úroveň novin zřetelně stoupala. Uplatnil se zejména v kulturní příloze novin Česká včela, která se stala důležitým literárním orgánem preromantické generace. V říjnu 1835 začal jako suplující profesor katedry českého jazyka a písemnictví přednášet na pražské universitě s nadějí na řádnou profesuru. Zdálo se, že životní poměry Čelakovského a jeho rodiny (v únoru 1834 se oženil) budou natrvalo zabezpečeny. Ale nestalo se tak. V listopadu 1835 uveřejnil v Pražských novinách výhrůžnou a brutální řeč ruského cara k delegaci porobené Varšavy a připojil k ní krátkou odsuzující poznámku. Po upozornění V. Hanky ruský velvyslanec proti tomu protestoval u vídeňské vlády a Čelakovský byl zbaven místa redaktora i suplujícího profesora na universitě. Nouzi, do které tím upadl, překonal jen díky podpoře přátel.

Existenční uklidnění mu přineslo jmenování knihovníkem v rodině Kinských v dubnu 1838.

Na konci 30. let se Čelakovský zabýval především slovanskou filologií. V březnu 1842 se díky přímluvě P. J. Šafaříka stal profesorem slavistiky ve Vratislavi. V dubnu 1844 ovdověl a o rok později se znovu oženil s A. Reisovou, známou pod vlasteneckým jménem Bohuslava Rajska. Těžké životní osudy, existenční závislost na šlechtě a duchovenstvu a strach ze ztráty postavení negativně poznamenaly povahu a světonázor stárnoucího Čelakovského. Stále více se u něho projevovalo mrzoutství a pedantství a jeho politické názory z konce 40. let lze označit za názory konzervativní měšťanské pravice.

V srpnu 1849 byl Čelakovský ustaven profesorem slavistiky na pražské universitě a začal pracovat s novým elánem. Neutěšené poměry Bachova absolutismu však jeho nadšení brzy utlumily. Vědeckými kapacitami a ozdobou pražské university se pak stali jeho synové - historik Jaromír i přírodovědec Ladislav.

Zdroj: <http://www.libri.cz/databaze/kalendarium/>